

1956 Suomela.

Suomen Pankin Johtokunnalle.

Kunnioittaen pyydän saada esittää parhaimmat kiitokseni Suomen Pankin Johtokunnalle siitä mielenkiintoisesta opintomatkasta, joka allekirjoittaneella oli tilaisuus tehdä Sveriges Riksbankiin valittuna vaihtovirkailijana viime vuoden syyskuun 17 päivän ja marraskuun 19 päivän välisenä aikana. Liitän oheen kertomuksen^{*} opintomatkan aikana kerätyistä tärkeimmistä asiatiedoista ja havainnoista.

Helsingissä, tammikuun 17 päivänä 1957.

Eino Suomela

Eino Suomela
vanhempi kirjanpitäjä a.p.

* Kertomus koostuu 90 k:sta niistä joihin on muutamia kasetteja. Kertomuksen rakenteesta ja tekemisen keinoista ja esittämisestä (ts. milin noin odotetaan luonnollisen muotoa) on ollut useita vertailevia annettuja viitteitä.

ESW

KERTOMUS RUOTSIIN TEHDYSTÄ OPINTOMATKASTA

Eino Suomela

Sisällysluettelo:

I Taloudellinen katsaus:

1.	Valtiopäivävaalit ja pitkän tähtäimen ohjelma	sivu 1.
2.	Ulkomaankauppa	" 4.
	a) tuonti ja vienti tavararyhmittäin	" 4.
	b) kauppataase	" 5.
	c) tuonnin ja viennin prosentuaalinen jakaantuminen eri markkina-alueitten kesken	" 6.
	d) Suomen ja Ruotsin välinen kauppa	" 7.
3.	Teollisuus	" 7.
4.	Maatalous	" 8.

II Sveriges Riksbank:

1.	Sveriges Riksbank 300-vuotias	sivu 10.
2.	Sveriges Riksbankin hallinto	" 11.
3.	Sveriges Riksbankin asema valtiokoneistossa	" 12.
4.	Sveriges Riksbankin tehtävät:	
	a) setelinanto-oikeus	" 12.
	b) rahapolitiikka	" 13.
	c) valuutan säännöstely	" 18.
	d) kulta- ja valuuttavaramon kehitys	" 22.

Liite: Vaihtovirkailijoiden opiskeluohjelma Sveriges Riksbankissa 17.9 - 17.11.1956

Taloudellinen katsaus.

Valtiopäivävaalit ja pitkän tähtäimen ohjelma.

Saapuessani viime syyskuun puolivälissä vaihtovirkailijana Tukholmaan, oli Ruotsissa sisäpoliittinen elämä vilkkaimmillaan. Suoritetiin par'aikaa valtiopäivien toisen kamarin edustajien vaaleja. Kadun varsia reunustivat värikkäät vaalimainokset ja eri puolueiden lehdet selostivat suurin otsakkein poliittisia ohjelmiaan. Vaalipropagandasaan jokainen puolue lupasi verojen alentamista. Lisäksi myös sellaiset ajankohtaiset sosiaaliset kysymykset kuin eläkkeet ja asuntojen rakentaminen näyttelivät tärkeää osaa vaalikampanjassa.

On vaikea mennä sanomaan johtuiko hallituspuolueiden kärsimä tappio (socialdemokrat'ien edustajapaikat vähenivät 110:sta 106:een ja bundesförbund'in 26:sta 19:ään) valitsijoiden tyytymättömyydestä tähän saakka noudatettua politiikkaa kohtaan vai liekö oppositiopuolueiden vaalipropaganda suurine veroalennuslupauksineen ollut vaikuttamassa vaalien tulokseen. Hallituspuolueet katsoivat, että sen suurempi kuin 10 % veronalennus, joka jo sisältyi hallituksen ohjelmaan, tulisi voimakkaasti edistämään inflaatiopainetta. Oppositio sen sijaan väitti, ettei verojen alentaminen tule aiheuttamaan taloudellisen tasapainon järkkymistä, jos samalla ryhdytään toimenpiteisiin säästämisen kiihoittamiseksi.

Vaalien tulos oli sisäpoliittisesti varsin merkittävä, kun otetaan huomioon, että vasemmisto_puolueet socialidemokratit ja kommunistit menettivät ensimmäisen kerran vuoden 1932 jälkeen enemmistöasemansa toisessa kamarissa (231:stä paikasta heillä on nyt vain 112) ja että toisen hallituspuolueen bundesförbund'in kannatus on ollut jatkuvasti laskemassa. Sehän on vuodesta 1950 lähtien, jonka ajan se on ollut mukana hallituksessa, menettänyt jatkuvasti äänestyksissä kannatustaan. Sen saamat äänet ovat vähentyneet tänä aikana 12,3 %:sta 9,4 %:iin laskettuna kaikista annetuista äänistä.

Suezin tapahtumat ovat aiheuttaneet maailmassa ulkopoliittista jännitystä. Länsi-Euroopan öljynsaanti on vaikeutunut. Tonniston puute on korottanut rahtien hintoja. Samoin eräitten raaka-aineiden

hinnat ovat tuntuvasti kohonneet. Poliittisen jännityksen on pelätty johtavan varustautumismenojen yleiseen kasvamiseen ja pyrkimykseen varastoida määrättyjä tavaroita.

Ruotsissa on öljynsaannin vaikeutuminen jo nyt kerinnyt aiheuttaa haittaa puu-, rauta- ja kemiallisessa teollisuudessa ja pakottanut ryhtymään toimenpiteisiin lämmitysöljyn ja autobensiinin säännöstelemiseksi. Ruotsi käyttää öljyä suhteellisesti ehkä enemmän kuin mikään muu Länsi-Euroopan maa. Noin 45 % Ruotsin energian tarpeesta saadaan öljystä. Vastaava luku Englannissa on 13 % ja Länsi-Saksassa 9 %. Mikäli tämä säännöstelty nykyinen olotila tulee jatkumaan, lasketaan Ruotsin käytettävissä olevan energiamäärän alenevan 15 %, mistä on luonnollisesti seurauksena tuotannon väheneminen ja mahdollisesti hintojen nousu. Lisäksi on samanaikaisesti odotettavissa pyrkimystä varastojen lisäämiseen. Tästä on seurauksena tuonnin kasvu ja valuuttavarannon pieneminen.

Öljykriisi on jossain määrin lisännyt työttömyyttä. Työttömien luku oli syyskuussa 14.800, lokakuussa 17.500 ja marraskuussa 23.600. Viime vuonna marraskuussa oli työttömiä 1 % työttömyysvakuutuksen piiriin kuuluvista työntekijöistä. Tänä vuonna vastaava luku 1,3 %. Tilanne saattaa vaikeutua, sillä esimerkiksi Ruotsin suurin autotehdas Volvo on päättänyt vähentää tuotantoaan 30 % ja ottanut osittain käytäntöön 4-päiväiset työviikot. Samoin ANA-yhtiö Nyköpingissä, joka kokoa Simca autoja, on lyhentänyt työviikon viidestä päivästä kolmeksi päiväksi. Volvo suunnittelee siinä pelossa, että polttoainekriisi tulee jatkumaan, puu- tai hiilikaasuttajien valmistamista samalla tavoin kuin viime sodan aikana.

Inflaatiopaine, jota vastaan Ruotsissa on viime aikoina jouduttu kamppailemaan, on ulkopoliittisten olosuhteiden johdosta syksyn kuluessa nopeasti vaikeutunut. Sveriges Riksbank korotti 22.11.1956 diskonttokorkoaan 3 3/4 %:sta 4 %:iin, josta oli seurauksena, että myöskin yksityiset rahalaitokset korottivat korkoja vastaavasti. Asiantuntijapiireissä ei kuitenkaan tätäkään toimenpidettä vielä pidetä riittävänä keinona uhkaavan inflaation vastustamiseksi. Lisäksi laski valtio liikkeeseen 4 3/4 %:n obligatiolainan vähentääkseen liikkeessä olevaa ostovoimaa.

Inflaation vaikutusta ei vielä ole ollut havaittavissa kulutushintaindeksissä. Kulutushintaindeksi, joka syyskuussa oli 139,04 (1949 = 100) oli lokakuussa 139,19. Näin vähäinen nousu ei sinänsä anna aihetta inflaatiopelkoon. Vuoden 1956 aikana on lämmitys- ja valaistus-

deksiluvut nousseet 5 %. Muut kulutushinnat ovat pysyneet suurin piirtein muuttumattomina. Marraskuussa olivat polttoaine- ja valaistusmenot nousseet, minkä lisäksi merkittäviä hinnannousuja on tapahtunut sokerin, alkoholijuomien sekä matkojen kohdalla. Tämä tulee aiheuttamaan kulutushintaindeksin nousua yhdellä tai kahdella yksiköllä. Virallinen tukkuhintaindeksi nousi lokakuussa yhdellä yksiköllä indeksilukuun 324 (1935 = 100).

Ruotsissa hallituksen toimesta laadittu mietintö, joka koskee pitkällä tähtäimellä suunniteltuja toimenpiteitä jatkuvan inflaation ja valuuttakriisin estämiseksi, ehdottaa, että vuosien 1956 - 1960 aikana kansantuotannon nousu olisi rajoitettava 10 - 15 %:ksi. Julkisoikeudellisten menojen kasvu on jo aikaisemman periaatepäätöksen mukaan vahvistettu tätä viisivuotiskautta varten 20 %:ksi. Yksityisten tulon saajien kohdalla merkitsisi ehdotuksen ankarin vaihtoehto - 10 % - käytännöllisesti katsoen kulutuksen kasvun täydellistä pysäyttämistä lähimpien vuosien aikana. Jotta valtio voisi hoitaa vaikeat taloudelliset ongelmat, olisi säästämistä edistettävä. Verorasitusta olisi siirrettävä säästäjiltä kuluttajien kannettavaksi, mikä tapahtuisi siirtymällä välittömistä välillisiin veroihin. Säästöjen verovapautta tulisi laajentaa. Palkkavaatimusten esittämisessä tulisi noudattaa pidättyväisyyttä, jotta voitaisiin välttyä inflaatiolta. Mikäli palkat oleellisesti ylittävät ammatinharjoittajan tuottavuuden, nousevat hinnat ja seurauksena on inflaatio. Onnellisin ratkaisu olisi palkankorotusten sitominen tuottavuuden kasvuun.

Ulkomaankaupan tasapainon saavuttamista on pidettävä itsestään selvänä vähimmäistavoitteena. Kuitenkin on otettava huomioon, että tuonti tulee kasvamaan. Valuuttareservin tulisi antaa kasvaa samassa suhteessa kuin mitä tuonti tulee kasvamaan. Tämän mukaan valuuttareservin tulisi nousta vuoteen 1960 mennessä 12 % eli yli 300 miljoonaa kruunua. Silloin se vastaisi kolmen kuukauden tuontia ja olisi suhteellisesti saman suuruinen kuin v. 1950.

Viisivuotiskautena olisi investoinnit keskitettävä etupäässä asuntoihin, kouluihin, tavara- ja voimatuotantoon. Asuntotuotantoa olisi lisättävä siinä määrin, että vuosittain valmistuisi 65.000 asuntoa eli 8.000 enemmän kuin nykyisin. Teiden, vesi- ja viemäritöiden investointeja pyrittäisiin siirtämään v:n 1960 jälkeen. Henkilöautojen veroja lisäämällä voitaisiin tarvittaessa jarruttaa autokannan kasvua. Investoinnit olisi suunnattava sellaisiin sijoituksiin, joista saadaan suurin tuotto.

Seuraavassa esitän muutamia tietoja Ruotsin ulkomaankaupasta, teollisuudesta ja maataloudesta, jotka tiedot antanevat pääpiirteittäisen kuvan Ruotsin talouselämän viimeaikaisesta kehityksestä ja tämänhetkisestä asemasta.

Ulkomaankauppa

Seuraavaan kahteen taulukkoon on otettu lukuja Ruotsin tuonnin ja viennin kehityksestä vuoden 1938 jälkeen. Prosenttiluvut ilmoittavat eri tuonti- tai vientiryhmien keskinäisen suuruussuhteen kunakin taulukossa mainittuna vuonna.

Tuonti

	1938		1948		1952		1955	
	Milj.Skr.	%	Milj.Skr.	%	Milj.Skr.	%	Milj.Skr.	%
Maataloustuotteet	396	19.0	854	17.3	1,545	17.3	1,778	17.3
Polttoaineet ja voima	308	14.8	906	18.3	1,717	19.2	1,770	17.2
Kankaat, kengät	304	14.6	846	17.1	975	10.9	1,205	11.7
Epäjalot metallit ja niiden tuott.	262	12.6	652	13.2	1,492	16.7	1,449	14.0
Koneet ja laitteet	235	11.3	577	11.7	1,262	14.1	1,468	14.2
Kulkuneuvot	134	6.4	276	5.6	573	6.4	863	8.4
Muut tavarat	443	21.3	834	16.8	1,383	15.4	1,772	17.2
<u>Koko tuonti</u>	<u>2,082</u>	<u>100.0</u>	<u>4,945</u>	<u>100.0</u>	<u>8,947</u>	<u>100.0</u>	<u>10,305</u>	<u>100.0</u>

Vienti

	1938		1948		1952		1955	
	Milj.Skr.	%	Milj.Skr.	%	Milj.Skr.	%	Milj.Skr.	%
Metsätuotteet	673	36.5	2,022	50.8	3,321	40.8	3,867	43.2
josta puutavara	200	10.8	451	11.3	993	12.2	1,362	15.2
"pahvi ja paperi	473	25.7	1,571	39.5	2,328	28.6	2,505	28.0
Rautamalmi	239	13.1	264	6.6	913	11.2	818	9.1
Epäjalot metallit ja niiden tuott.	317	17.2	455	11.5	1,007	12.4	1,180	13.2
Koneet ja laitteet	190	10.3	515	13.0	1,144	14.1	1,164	13.0
Kulkuneuvot	80	4.3	276	6.9	637	7.8	750	8.4
Maataloustuotteet	150	8.1	142	3.5	423	5.2	357	4.0
Muut tavarat	194	10.5	305	7.7	689	8.5	809	9.1
<u>Koko vienti</u>	<u>1,843</u>	<u>100.0</u>	<u>3,979</u>	<u>100.0</u>	<u>8,134</u>	<u>100.0</u>	<u>8,945</u>	<u>100.0</u>

Ruotsin kauppataase on ollut passiivinen koko sotien jälkeisen ajan lukuunottamatta vuotta 1951, jolloin Korean sodan vaikutuksesta vienti ylitti tuonnin 33 miljoonalla kruunulla.

	<u>1946</u>	<u>1947</u>	<u>1948</u>	<u>1949</u>	<u>1950</u>	<u>1951</u>	<u>1952</u>	<u>1953</u>	<u>1954</u>
Tuonti cif	3,386	5,226	4,951	4,340	6,117	9,193	8,952	8,172	9,192
Vienti fob	2,547	3,241	3,979	4,250	5,708	9,226	8,135	7,659	8,196
Kauppataase	-839	-1,985	-972	-90	-409	+33	-817	-513	-996

	<u>1955</u>			<u>1956</u>		
	tammi-syysk.	lokak.	Koko v. 1955	tammi-syysk.	lokak.	
Tuonti cif	8,395	877	10,305	9,335	1,093	
Vienti fob	7,280	857	8,945	8,170	947	
Kauppataase	-1,115	-20	-1,360	-1,165	-146	

Vuoden 1956 ensimmäisen kymmenen kuukauden tuonti kasvoi 950 milj. kruunua viimevuotisesta. Tästä lisäyksestä oli runsaat 100 milj. kruunua elintarvikkeita, 100 milj. kruunua kiinteitä polttoaineita kuten koksia ja hiiltä, runsaat 250 milj. kruunua juoksevia polttoaineita, 50 milj. kruunua kemikalioita, 50 milj. kruunua epäjalvoja metalleja, 175 milj. kruunua koneita ja kojeita sekä 120 milj. kruunua laivoja ja lentokoneita. Tuonnin volyyymi kasvoi 5 % kolmen ensimmäisen neljänneksen aikana verrattuna v:n 1955 vastaavaan aikaan.

Vastaavana aikana on viennin lisäys ollut 900 milj. kruunua, jakautuen tämä siten, että 150 milj. kruunua on rautamalmia, runsaat 100 milj. kruunua paperimassaa, runsaat 200 milj. kruunua epäjalvoja metalleja ja noin 250 milj. kruunua koneita, kuljetuslaitteita ja kojeita. Puutavaran vienti on alentunut 100 milj. kruunua.

Kuten edelläolevasta taulukosta käy ilmi, on Ruotsin tuonti voimakkaasti noussut viime lokakuussa eli 132 milj. kruunua verrattuna syyskuuhun. Tämä nousu tapahtui kaikissa muissa tuontitavararyhmissä paitsi elintarvikkeissa. Vientipuolella tapahtui vähentymistä metsätuotteiden kohdalla. Sen sijaan koneiden ja laitteiden sekä kulkuneuvojen vienti kasvoi.

Huolimatta kauppataaseen jatkuvasta, melko suuresta passiivisuudesta, ei Ruotsin maksutase ole kuitenkaan osoittanut yhtä epäedullisia lukuja. Seuraavasta asetelmasta selviää Ruotsin n.s. juoksevien maksujen ulkomaisen maksutaseen (ilman pääomasiirtoja) vuosittainen ylijäämä (+) tai alijäämä (-) sodan jälkeen: (milj. Skr.)

	<u>1946</u>	<u>1947</u>	<u>1948</u>	<u>1949</u>	<u>1950</u>	<u>1951</u>	<u>1952</u>	<u>1953</u>	<u>1954</u>	<u>1955</u>
Kauppataase	-839	-1,985	-972	-90	-409	+33	-817	-513	+996	-1,360
Merenkulun netto	+620	+600	+640	+590	+600	+970	+1,075	+860	+875	+1,030
Muiden palvelus- ten j.ne. netto	+127	-64	-76	-15	-20	-70	-80	-15	-45	-50
	-92	-1,449	-408	+485	+171	+933	+178	+332	-166	-380

Pääomasiirtojen vaikutus Ruotsin ulkomaiseen maksutaseeseen sodan jälkeen on ollut melko pieni valuutansäännöstelyn takia. Kauppataaseen passivisuuden on korvannut oleelliselta osalta merenkulun tuottamat valuuttatulot. Vuoden 1951 jälkeen on merenkulku tuottanut Ruotsille keskimäärin 900 miljoonaa kruunua vuosittain.

Ruotsin ulkomaankauppa jakautuu prosentuaalisesti eri alueiden kesken seuraavan asetelman mukaisesti:

	<u>Tuonti</u>	<u>Vienti</u>
Länsi-Eurooppa	65.5	71.5
josta Englanti	13.7	19.5
" Länsi-Saksa	21.9	13.2
Itä-Eurooppa	4.3	3.5
USA ja Kanada	10.3	5.5
Latinalainen Amerikka	8.9	6.2
josta Argentina	0.3	0.8
" Brasilia	2.6	1.8
Muut maat (Suomi, Espanja ja Jugoslavia)	11.0	13.3
	<u>100.0</u>	<u>100.0</u>

Länsi-Euroopan osuus Ruotsin ulkomaankaupassa on nykyisin noin 70 %. Iso-Britannia on aikanaan ollut Ruotsin viennin tärkein markkina-alue. Joinakin vuosina sodan jälkeen se anasti itselleen myös Ruotsin tärkeimmän tuontimaan aseman. Perinteisesti Saksa oli ollut tässä asemassa. Kuitenkin v. 1952 Länsi-Saksa sivuutti Iso-Britannian ja saavutti sotaa edeltäneen asemansa. Iso-Britannian kanssa käydyssä kaupassa on Ruotsilla melkoinen viennin enemmisyys, kun taas Länsi-Saksaan nähden kauppa on voimakkaasti tuontivoittainen.

Vienti Pohjois-Amerikkaan on sodan jälkeen pienentynyt. Latinalaisessa Amerikassa, Afrikassa ja Keski-Idässä on sen sijaan avautunut uusia vientimarkkinoita.

Ruotsin ja Suomen välinen kauppavaihto viiden viimeisen vuoden ajalta selviää allaolevasta asetelmasta (milj. kruunua):

	<u>1951</u>	<u>1952</u>	<u>1953</u>	<u>1954</u>	<u>1955</u>
Ruotsin vienti Suomeen	175.6	223.7	103.1	154.8	197.3
Ruotsin tuonti Suomesta	107.3	115.9	68.5	80.4	63.9
Ruotsin viennin enemmyys	68.3	107.8	34.6	74.4	133.4

Suomen ja Ruotsin välinen kauppa tärkeimpien tavararyhmien kohdalta vuosina 1953 - 1955 (milj. mk.):

	<u>1953</u>	<u>1954</u>	<u>1955</u>
Suomen vienti Ruotsiin:			
puutavara	1,522.6	1,866.3	1,265.5
pahvi ja paperi	420.8	592.0	615.2
kupari	204.8	132.1	268.3
koneet ja laitteet	146.1	105.4	209.8
keraamiset tuotteet	106.5	128.2	175.6
paperimassa	10.9	-	29.2
Suomen tuonti Ruotsista:			
koneet ja laitteet	1,782.5	2,123.1	2,312.7
rauta ja teräs	667.4	908.7	1,272.2
kuljetusvälineet	455.4	428.9	1,431.8
laivat	3.7	313.5	296.5
sähkökoneet ja laitteet	548.8	859.1	848.0
kemialliset aineet	124.0	248.1	257.1
öljyt, rasva y.m.	619.6	380.7	315.4
aluminium ja a-tuotteet	3.4	59.8	218.6
malmi	69.8	283.1	360.7
kaseini, albumiini, liima y.m.	-	-	2.5

Teollisuus

Ruotsin teollisuuden tuotantovolyymi on vuodesta 1946 vuoteen 1955 noussut 35 %. Pääomatarvaroiden indeksi nousi tänä aikana 43 % ja kulu-
tustavaroiden 23 %. Ruotsi on nykyisin laivanrakennusmaana neljän-
nä tilalla maailmassa. V. 1955 laskettiin vesille Ruotsin laivaveistä-
mältä 526.000 bruttorekisteritonnia uusia laivoja.

Teollisuuden tuotantovolyymi-indeksi, joka vuoden 1956 alussa oli
236 ja elokuussa 222, nousi syyskuussa 242:een (1935 = 100) mikä mer-
kitsee, että teollisuuden tuotantovolyymi on saavuttanut suurin piir-

tein saman tason kuin viime keväänä (toukok. 244). Erikoisen suuri on tuotannon kasvu ollut rautakaivoksissa (joulu- 1955 213 - syysk. 1956 263). Ruotsin rautamalmin tuotanto vastaa 8 % maailman rautamalmin tuotannosta ja on Ruotsi kolmannella sijalla USA:n ja Ranskan jälkeen. Myyntivalmiin raudan ja teräksen tuotanto on vuoden 1956 kolmen ensimmäisen neljänneksen aikana ollut 1.193.300 tonnia (v. 1955 vastaavana aikana 1.070.200 tonnia). Öljyn saannin vaikeutuminen on aiheuttanut vakavia vaikeuksia rautateollisuudelle.

Myöskin konepajateollisuus on nopeasti kasvanut. Tosin kehitys on ollut epätasaista sen eri aloilla. Konepajojen, valimoiden, sähkötehtaiden ja laivaveistämöiden tuotantoluvut ovat kasvaneet, viimeksimainittujen, jopa 14.8 % viime vuoteen verrattuna. Rauta- ja metallitehtaissa on sen sijaan tapahtunut 5.6 % tuotannon lasku vastaavana aikana. Konepajatuotteiden osuus Ruotsin viennistä on noin 30 %.

Euroopan suurin sahatavaraviejä on Ruotsi. Sen viennistä noin 40 % on metsätaloustuotteita. Ruotsissa sahatun puutavaran valmistus on ollut vuosittain keskimäärin 1.6 milj. standerttia, josta on viety noin 800.000 - 900.000 std. Vuonna 1955 oli sahatun puutavaran tuotanto 1.8 milj. standerttia. Vuoden 1956 vienti arvioidaan 850.000 - 900.000 std:iksi.

Vuoden 1956 kolmen ensimmäisen neljänneksen aikana kemiallisen massan tuotanto on kasvanut 10 % edellisen vuoden vastaavaan aikaan verrattuna. Paperitehtaitten kokonaistuotanto kasvoi samana aikana 8 %. Sanomalehtipaperin kohdalta on tuotannon kasvu ollut suurin eli 20 %. Paperin vienti kasvoi määrältään 22 % ja arvoltaan 26 %.

Ruotsin puunjalostusteollisuudessa on vireillä suuri laajennussuunnitelma. Paperivanukkeen tuotanto, joka vuonna 1955 oli 3.9 milj. tonnia, on tarkoitus viidessä vuodessa lisätä 4.93 milj. tonniin vuodessa. Samoin selluloosan tuotantoa ajkotaan lisätä 1 milj. tonnia vuodessa ja pahvin ja paperin tuotantoa nykyisestä 1.5 milj. tonnista 2 miljoonaan tonniin vuodessa.

Maatalous

Ruotsin tilastollinen keskustoimisto on arvioinut vuoden 1956 leipäviljasadon 1.219.000 tonniksi eli 37.4 % suuremmaksi kuin vuonna 1955 (vehnän kohdalta sadon lisäys 31.9 % ja rukiin 60.5 %). Vuonna 1955 saatiin Ruotsissa normaalia heikompi sato, mutta verrattaessa v:n 1956 satoa vuosien 1951 - 1955 satojen keskiarvoon, on lisäys leipäviljan osalta 17.6 %. Rehuviljan sato v. 1956 arvioidaan 2.480.000 ton-

niksi, mikä on 61.9 % enemmän kuin edellisenä vuonna ja 37.2 % vuosien 1951 - 1955 vastaavaa keskisatoa suurempi. Rehuviljoista on lisäys suurin kauran osalta, nimittäin 92.4 % vuoteen 1955 verrattuna ja ohran 51.5 % ja sekaviljan 35.4 %. Satoarviot olivat vielä heinä - elokuussa melko pessimistisiä, mutta syksyn edulliset säät vaikuttivat siihen, että tulosta oli pidettävä kuitenkin tyydyttävänä. Suurin piirtein voidaan sanoa, että vuoden 1956 sato Ruotsissa oli määrältään melko runsas mutta laatuun nähden on osittain toivomisen varaa, mikä koskee lähinnä syysviljaa.

Heinäsaato arvioidaan 3.776.000 tonniksi, mikä on 13 % suurempi sato kuin v. 1955, mutta 13.5 % pienempi kuin keskimäärin viiden viimeksi kuluneen vuoden aikana. Peruna-, sokerijuurikas- ja rehujuurikassato on ollut tyydyttävä.

Vuoden 1957 alussa ovat valtiopäivät päättäneet perustaa 50 miljoonan suuruisen lainarahaston maataloudelle myönnettäviä lisälainoja varten.

Maataloustuotteiden hinnan määrittelyä varten 1.9.1956 - 31.8.1959 väliseksi ajaksi on vahvistettu uudet periaatteet. Näiden mukaan on maataloustuotteille etukäteen vahvistettu keskihinnat, jotka suurin piirtein ovat samat kuin keväällä 1956 voimassa olleet hinnat. Ylin ja alin hintaraja on vahvistettu $\pm 10 - 15$ %:ksi. Mikäli maataloustuotteiden maailmanmarkkinahinnat laskevat voimakkaasti ja kotimaisen tuotteen hinta laskee sen takia alle alirajan, korotetaan tuontimaksuja tai ryhdytään rajoittamaan tuonnin määrää. Hintojen voimakkaasti noustessa lasketaan ensi kädessä tuontimaksuja ja toissijaisesti voidaan päättää vientirajoituksista y.m. tarvittavista toimenpiteistä.

Yleisiin hintamuutoksiin nähden on Ruotsissa voimassa n.s. 5 %:n sääntö. Kun liikevaihtoveron ja asuntokustannusten vaikutuksesta puhdistettu kulutushintaindeksi (elo - syyskuu 1956 = 100) muuttuu 5 %, on hintarajoituksia ja tuontimaksuja muutettava vastaavasti. Maataloudelle erikoissuojan kotimaista inflaatiota vastaan tarjoaa lisäksi n.s. 6 %:n sääntö. Tällöin maatalouden nimellisen tuottajahintaindeksin edellämainitulla tavoin puhdistetun kulutushintaindeksin avulla lasketaan reali-indeksi. Jos tämä reali-indeksi on yli tai alle 6 %:n rajan (indeksiluvut 94 - 106), tulee tuontimaksujen ja rajoitusten järjestely ajankohtaiseksi. Näiden maksujen korjaus tapahtuu kuitenkin vasta sitten, kun reali-indeksiyksikköjen yhteenlasketuksi summaksi on saatu kolmekymmentä (laskettuna 100:sta) niiden kuukausien ajalta, joiden ei tosin tarvitse seurata tosiaan, mutta jolloin indeksi ei ole ollut välillä kauempaa kuin yhden kuukauden indeksilukujen 94 - 106 muodostamien rajojen välissä.

Sveriges Riksbank.

Sveriges Riksbank. 300-vuotias.

Ruotsin valtiopankki - Sveriges Riksbank - voi täydellä syyllä ylpeillä historiallaan, sillä onhan se nykyisin toimivista pankeista vanhin maailmassa. Vuoden 1956 marraskuun 30 päivänä tuli kuluneeksi 300 vuotta siitä kun Sveriges Riksbank, tai oikeammin sen edeltäjä "Stockholms Banco" sai toimivaltakirjansa. Tämä pankki laski ensimmäisenä maailmassa liikkeeseen seteleitä, määräsummille kirjoitettuja, haltijalle asetettuja ja vaadittaessa maksettavia maksusitoumuksia. Siihen saakka olivat metallirahat olleet maksuvälineinä. Tämä historiallisesti merkityksellinen toimenpide ei kuitenkaan tuottanut pankille ajanmittaan menestystä, vaan joutui se maksuvaikeuksiin ja Johan Palmstruch, joka oli pankin perustaja ja jolle pankin pitämistä koskeva privilegio oli annettu, joutui lopulta vankilaan.

1668 siirrettiin Palmstruchin pankkivaltio-oikeus säädylle ja pankista tuli "Riksens Ständers Bank" ja samalla Ruotsin valtiopankki. Vuosien 1668 - 1709 välisenä aikana tämä pankki toimi puhtaana liikepankkinä ilman setelinanto-oikeutta. Otti vastaan talletuksia ja antoi lainoja. Vuosina 1709 - 1800 ottolainaus lopetettiin. Ruvettiin laskemaan liikkeeseen taas seteleitä, etupäässä kuitenkin lainana valtiolle. Antolainaus yleisölle supistui varsin pieneksi.

Vuosina 1800 - 1897 antolainauksesta laajennettiin. Korollisia talletuksia ryhdyttiin ottamaan vastaan. Pankista muodostui liikepankkien kanssa kilpaileva pankkilaitos. 1866 pankin nimi muutettiin Sveriges Riksbank'iksi.

Vuodesta 1897 lähtien on Sveriges Riksbankilla ollut suurin piirtein sama asema kuin mikä sillä on nykyisin. Silloin sille myönnettiin yksinomainen setelinantoyksinoikeus (joka toteutettiin täydellisesti vasta 1903) ja yksityispankkien setelinanto-oikeudet lakkautettiin. Sveriges Riksbank luopui liikepankkitoiminnasta ja sen oikeus ottaa vastaan korkoa kasvavia talletuksia lakkautettiin. Vaikka Sveriges Riksbank on 1920 saanut takaisin tämän viimeksi mainitun oikeuden, ei se ole sitä ryhtynyt käyttämään.

Pienenä huvittavana poimintona Sveriges Riksbankin historiasta voinee tulla mainitukseksi, että tunnettu runoilija Carl Michael Bellman oli 14.12.1757 - 4.4.1764 välisenä aikana Sveriges Riksbankin virkailijana.

Tosin huonolla menestyksellä, mitä todistaa se, että häntä kehoitettiin anomaan toimestaan eroa. Pankkityötä lienee vaikea tehdä runoilijan temperamentilla.

Sveriges Riksbankin hallinto.

Sveriges Riksbank on alistettu valtiopäivien alaiseksi. Pankin hallintoa ja toimintaa koskevat, lainmääräyksiä täydentävät, määräykset ja säännöt antaa valtiopäivien valitsema bankoutskottet. Sveriges Riksbankin hallinto kuuluu meidän pankkivaltuusmiehiä vastaavalle riksbanksfullmäktige nimiselle elimelle, johon valtiopäivien sekä yläettä alakamari yhteensä 48:n valitsijamiehen välityksellä valitsee kuusi jäsentä kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Seitsemännen jäsenen tähän elimeen, joka toimii sen puheenjohtajana, valitsee kuningas. Fullmäktige valitsee keskuudestaan Sveriges Riksbankin pääjohtajan (riksbankschef) sekä keskuudestaan tai ulkopuolelta pääjohtajan varamiehen (vice-riksbankschef), joka vaikka hän ei olisikaan fullmäktigen jäsen, pääjohtajan poissaollessa toimii puheenjohtajana.

Sveriges Riksbankin johtokunnan muodostaa: riksbankschef, viceriksbankschef, kaksi fullmäktige'n jäsentä, joista vuodeksi kerrallaan nimitään yksi pysyväksi jäseneksi johtokuntaan (deputerad), muiden vuoronperään 14 päivää kerrallaan toimiessa n. s. jourhavande fullmäktigenimisenä johtokunnan jäsenenä. Lisäksi se pankinjohtaja, (joita on kolme), jonka toimipiiriin kulloinkin käsiteltävänä oleva asia kuuluu. Nämä viimeksimainitut kolme pankinjohtajaa ovat läsnä johtokunnan kokouksissa, mutta vain se heistä saa osallistua äänestykseen, jonka toimialaan kuuluvasta asiasta on kulloinkin kysymys.

Suoraan bankofullmäktigen alaisena toimii revisio-osasto, joka suorittaa Riksbankin tilinpidon jatkuvaa tarkastamista. Samoin välittömästi bankofullmäktigen alainen on industristyreelse, joka hoitaa Riksbankin setelipainoa ja paperitehdasta.

Merkillepantavaa on, ettei Ruotsissa samoin kuin ei Suomessakaan, rahapaja kuulu hallinnollisesti valtiopankin alaisuuteen.

Sveriges Riksbankin asema valtiokoneistossa ei ole niin itsenäinen kuin Suomen Pankin asema. Osittain tämä johtuu edelläkerrotusta hallinnon organisaatiosta ja osittain se on historiallisen kehityksen tulos. Niinpä on väitetty, että esimerkiksi Ruotsin luopuessa 1931 kulta kannasta, menetti Sveriges Riksbank rahapoliittisen vaikutusvaltansa tai ainakin osa siitä siirtyi valtiovallan käsiin. Viime vuosina ovat kuitenkin vanhat rahapolitiikan normit jossain määrin taas saavutta-

neet kunniaa. Ruotsin liittyminen EPU:iin on palauttanut joitakin vanhan kultakannan piirteitä. Samalla on maan maksutaseen tasapainoisuutta ruvettu yhä enemmän pitämään tärkeänä tekijänä. Kuitenkin on päinvastaiseen suuntaan ollut vaikuttamassa m.m. se, että Sveriges Riksbankin vaikutusvallan ulkopuolella olevat tekijät, kuten verotus- ja budjettikysymysten ratkaisut, ovat olleet vaikutukseltaan tärkeitä rahapoliittisia toimenpiteitä. Lisäksi on valtion lainatoiminta aina viime aikoihin asti vastustanut suuressa määrin Riksbankin mahdollisuuksia puuttua voimakkaalla kädellä rahapolitiikkaan ja kyetä täysin tehokkaasti vaikuttamaan siihen. Myöskin on väitetty, että korkoasetta on käytetty liian säästeliäästi. Viimeaikaiset tapahtumat ovat kuitenkin osoittaneet päinvastaista ja kehitys näyttää johtavan Sveriges Riksbankin arvoaseman nousemiseen ja tunnustamiseen. Kuitenkaan ei Ruotsissa ole perustuslain mukaan mahdollisuuksia myöntää valtiopankille niin pitkälle menevä ratkaisovalta kuin Suomessa.

Sveriges Riksbankin tehtävistä.

Valtiopankkina Sveriges Riksbankin tehtäviin kuuluu setelinannon lisäksi ensi sijassa huolehtiminen maan sisäisestä rahapolitiikasta s.o. rahan arvon säilymisestä sekä valuuttapolitiikasta, jonka toimenpiteet lähinnä tähtäävät Ruotsin kruunun kansainvälisen vaihtoarvon säilyttämiseen. Valuuttapolitiikkaan laajassa mielessä kuuluu myöskin valuutan säännöstelemine ja ulkomaisten maksusopimusten solmiminen ja hoito. Valuutan säännöstelyn toteuttaminen kuuluu Ruotsissa ensi sijassa hallituksen alaiselle valutakontoretille, joka on kuitenkin läheisessä yhteistoiminnassa Sveriges Riksbankin kanssa. Ulkomaisten maksusopimusten hoitaa utrikesdepartement, mutta Sveriges Riksbank on tavallisesti edustettuna maksusopimusneuvotteluissa.

Sveriges Riksbank toimii valtion pankkinä ja pankkien pankkina. Se hoitaa erinäisiä sosiaalisia lainoja kuten kodinperustamislainoja, omakotilainoja j.n.e. Rajoitun kuitenkin seuraavassa lyhyesti selostamaan vain sen setelinanto-oikeutta koskevia määräyksiä, viimeaikaista rahapolitiikkaa ja valuutansäännöstelyä.

Setelinanto-oikeus

Vuonna 1897 myönnettiin Sveriges Riksbankille yksinomainen setelinanto-oikeus Ruotsissa ja liikepankkien setelinanto-oikeudet lakkautettiin. Vasta vuodesta 1903 tämä oikeus toteutettiin täydellisenä.

Ruotsin perustuslaissa (72 § Regeringsformen) on määräys, jonka mukaan Riksbanken on velvollinen lunastamaan liikkeeseen laskemansa setelit kullalla. Vuodesta 1931 lähtien ovat valtiopäivät kuitenkin vuosittain vapauttaneet keskuspankin tästä velvollisuudesta. Sveriges Riksbankin setelinanto-oikeutta tutkimaan asetettu komitea, jonka mietintö valmistui helmikuussa 1955, on ehdottanut, että tämä perustuslain määräys poistettaisiin ja Ruotsi siten myös muodollisesti luopuisi kultakannasta. Kuitenkin ehdotetaan, että perustuslaissa keskuspankki velvoitettaisiin huolehtimaan rahan arvon säilymisestä ja pitämään maan valuuttavarannon riittävän suurena. Edelleen ehdotetaan, että setelinantoa rajoittavat määräykset olisi poistettava, koska ne ovat käytännössä osoittautuneet merkityksettömiksi.

Ruotsissa, samoin kuin Suomessakin, on keskuspankin setelinanto-oikeuden yläraja vahvistettu määräsommaksi ja edellytetty, että liikkeessä olevien setelien katteena on keskuspankissa kultaa ja likviidejä saatavia. Lailla 1.7.1956 on setelistön ylärajaksi määrätty 6 miljardia kruunua. Liikkeessä olevien setelien ensisijaisena katteena on kulta. Toissijaisena katteena (10 § Riksbankslagen) ovat Sveriges Riksbankin tilassa mainitut: "utländska statspapper, utrikesväxlar, fordringar hos utländsk bank eller bankir, svenska skattkammарväxlar och obligationer, inrikes växlar, hypotekslån, utestående krediter i checkräkning".

Rahapolitiikka.

Edelläselostettua tehtäväjakoja noudattaen on Sveriges Riksbankin toisena tärkeänä tehtävänä maan rahapolitiikan pitäminen terveellä kannalla ja siten pyrkiä säilyttämään rahan arvo vakaana.

Tarkasteltaessa Sveriges Riksbankin käytettävissä olevia rahapolitiittisia keinoja maan rahatalouden vakaana pitämiseksi, on huomattava, että ruotsalaisilla pankeilla ei ole rediskonttauksia keskuspankissa eikä keskuspankilla näin ollen välittömästi ole mahdollisuuksia säädellä tätä tietärahailaitosten kassalikviditeettiä tarkoituksenmukaiseksi katsomallaan tavalla. Nähdäkseni ei myöskään melko pitkälle liberalisoitu valuutansäännöstely, joka lisäksi on monien multilateraalisten maksusopimusten määräyksistä riippuva, ja sen avulla vaikuttaminen valuuttavarannon suuruuteen ja keskuspankkirahan määrään, tarjoa Sveriges Riksbankille todella tehokasta rahapolitiittista keinoa. Myöskään sillä ei ole täysin itsenäistä harkintavaltaan myöntäessään luottoa valtiolle eivätkä valtion ja Sveriges Riksbankin rahapolitiitti-

set toimenpiteet ole aina olleet täysin sopusoinnussa keskenään. Sveriges Riksbankilla on sen sijaan mahdollisuus varsin tehokkaasti valvomalla obligaatiokursseja ja korkopolitiikallaan vaikuttaa rahamarkkinoihin, mitä keinoja se onkin käyttänyt. Obligaatiomarkkinoita seuraa Riksbanken tarkasti. Pörssinoteerauksista saadaan tieto pankkiin välittömästi puhelimitse ja mikäli harkitaan olevan syytä obligatio-ostoilla tai-myyneillä vaikuttaa noteerauksiin, antaa pankki siitä heti ilmoituksen sen pankin tai pankkiirin edustajalle pörssissä, jonka välityksellä Riksbanken kulloinkin arvopaperikauppoja suorittaa. Koska korkokysymys on ollut Ruotsissa viime aikoina vilkkaan pohdinnan alaisena, lienee paikallaan tässä yhteydessä selostaa korkokysymystä hieman lähemmin.

Vuonna 1953 oli Sveriges Riksbank alentanut diskonttokoron 3 %:sta 2 3/4 %:iin. Vuoden 1954 aikana sekä ulkomailla että Ruotsissa vallinnut korkeakonjunkturi muodosti vakavan inflaatiouhan. Liikepankkien luotonanto kasvoi nopeasti. Valtio laski marraskuussa 1954 liikkeeseen 4 %:n obligaatiolainan, jonka tarkoituksena oli saada aikaan raha- ja pääomamarkkinoiden kiristymisen. Samanaikaisesti liberalisoitiin tuontia dollarialueelta, millä toimenpiteellä pyrittiin estämään hintojen nousu Ruotsissa ja mikäli mahdollista voimakkaan ulkomaisen kilpailun avulla alentamaan hintoja. Vuoden 1955 alussa tehostettiin rahapoliittisia toimenpiteitä edelläselostetun lisäksi määräämällä otettavaksi käytäntöön investointimaksu (investeringsavgift) ja autovero (bilaccis).

Sveriges Riksbankin ja liikepankkien edustajien kanssa vuoden 1954 ja 1955 vaihteessa käydyissä neuvotteluissa todettiin yksimielisesti, että pankkien on pakko rajoittaa luotonantoaan silloisten taloudellisten olosuhteiden vallitessa. Kasvanut antolainaus oli heikentänyt pankkien maksuvalmiutta siitä, mitä aikaisemmin oli sovittu.

Svenska Bankförening antoi tällöin lausunnon, jossa se mainitsi, että vaikea taloudellinen tilanne, johon sisältyy inflatoorisen kehityksen riski, pakottaa rahan arvon säilyttämisen takia pidättäytymään mahdollisimman suuressa määrin investoinneista ja välttämään yhteiskunnallisten menojen kasvua. Bankförening piti välttämättömänä, että pankit yrittivät vahvistaa maksuvalmiuttaan. Pankkien tuli pyrkiä rajoittamaan mahdollisimman suuressa määrin uusien luottojen myöntämistä ja niiden oli pyrittävä vähentämään jo myönnettyjä luottoja, myöskin asuntorakennusluottoja, siellä missä se kävi päinsä elinkeinoelämää oleellisesti häiritsemättä.

Huolimatta siitä, että liikepankkien puolelta suostuttiin yllämainittuihin luottorajoituksiin, kasvoi niiden luotonanto vuoden 1955 nel-

jän ensimmäisen kuukauden aikana 9 % edellisen vuoden vastaavaan aikaan verrattuna. Samanaikaisesti pankkien maksuvalmius huononi. Tämä kehitys osoitti, etteivät luottorajoitukset olleet riittävän tehokas keino-tasapainon ylläpitämiseen.

Tästä epäedullisesta kehityksestä oli seurauksena, että jo 18 päivänä huhtikuuta 1955 päätti Riksbanken korottaa seuraavasta päivästä luki- kien diskonttokoron 1 %:lla. Lisäksi laskettiin liikkeeseen 4 $\frac{1}{2}$ %:n valtion obligaatiolaina, jonka laina-aika on 24 vuotta. Tämän lisäksi ilmoitettiin Riksbankin taholta, että mikäli liikepankit eivät vuoden 1955 heinäkuun loppuun mennessä ole saavuttaneet tavoitteeksi asetettua maksuvalmiutta, tullaan Riksbankin puolelta ehdottamaan kassareservi- määräysten käytäntönottamista vuoden 1949 lain mukaisesti.

Toukokuun puoleen väliin saakka heikkeni liikepankkien maksuvalmius. Tämä johtui osittain kausiluontoisista seikoista ja osittain siitä, että osa aikaisemmin lyhytaikaisena otetusta valtiovelasta rahoitettiin otta- malla laina pääomamarkkinoilta.

Kesäkuussa tapahtui muutos parempaan päin pankkien maksuvalmiudessa. Heinäkuun lopussa olivat pankit muutamia poikkeuksia lukuunottamatta saavuttaneet sen maksuvalmiustason, josta oli sovittu. Tämä tulos sai aikaan sen, ettei Riksbank toistaiseksi katsonut olevan syytä määrätä vuoden 1949 kassareservilain mukaisia määräyksiä noudatettavaksi.

Huhtikuussa tehty sopimus vaikutti kiristävästi myös asuntorakennus- toimintaa varten myönnettäviin luottoihin ja näytti siltä, että vuoden alkupuolella aloitettu rakennustoiminta tulisi vaikeutumaan loppuvuodes- ta luottojen saannin kiristytessä. Riksbanken neuvotteli elokuussa liike- pankkien kanssa asuntoluottojen myöntämisestä. Huolimatta siitä, että päätettiin olla luopumatta luotonannon maksimirajoituksista, lupautui- vat liikepankit kuitenkin myöntämään rakennusluottoja toisena vuosi- puoliskona 25 000 asunnon rakentamiseen. Asuntorakennusluottojen myön- tämismahdollisuutta helpotettiin hypoteekikassan ja asuntoluottokassan avulla.

Elokuussa osoitti pankkitilasto, että liikepankkien antolainaus oli kasvanut kaikista rajoitusmääräyksistä huolimatta ja antoi se aiheen Riksbankin puolelta kehoittaa liikepankkeja alentamaan antolainaustaan siten, että se lokakuun lopussa olisi alentunut 1 % heinäkuun viimeisen päivän tasosta. Asuntolainat jätettiin tämän määräyksen ulkopuolelle. Joulukuussa Riksbank suositteli liikepankeille luotonantomääräysten jät- tämistä entisellään.

Vuoden 1955 alussa, viiden ensimmäisen kuukauden aikana aleni liike-

pankkien ottolainaus 404 milj. kruunua ja antolainaus kasvoi 376 milj. kruunua. Tämä oli omiaan alentamaan tuntuvasti liikepankkien likviidejä varoja. Vuoden 1955 alussa olivat liikepankkien likviidit varat 32,6 % niiden veloista (laskettuna sopimuksessa määritellyllä tavalla), toukokuun lopussa 28,0 % ja marraskuun lopussa 36,5 %.

Tammikuussa 1956 jatkettiin Riksbankin ja liikepankkien välisen luotonantosopimuksen voimassaoloaikaa toistaiseksi.

Huhtikuussa todettiin kuitenkin, että voimakas inflaatiouhka oli edelleen olemassa. Tästä oli seurauksena 19.4.1956 tehty sopimus Riksbankin ja liikepankkien välillä siitä, että tämän vuoden elokuun loppuun mennessä liikepankit alentavat lainanantoa muihin tarkoituksiin kuin asuntorakennusten rakentamiseen rahoittamiseen tasolle, joka alittaa 5 % heinäkuun viimeisen päivän 1955 tason.

Sitten tehtiin samansisältöinen sopimus säästöpankkien ja maanviljelijäin osuuskassojen kanssa lainanannon määräosan rajoittamisesta. Liikepankkien taseet osoittivat elokuun lopussa, että muihin kuin rakennustarkoituksiin myönnettyt lainat olivat vähentyneet yli 600 milj.kr., mikä merkitsi, että sovittu vähennys lainanannossa oli saavutettu.

Riksbankin pääjohtaja P. Åsbrink lausui tällöin mm.: "Riksbankin käsityksen mukaan vallitsee talouselämässämme jatkuva voimakas ylipaine, joka on saatava laskemaan. Siihen on useitakin syitä, mutta tyydyn viittaamaan ulkomaan kaupan epäsuotuisaan kehitykseen. Olen hyvin tietoinen siitä, että vaikea talvi ja jääesteet ovat osaltaan tähän vaikuttaneet, minkä takia on syytä odottaa, että vesien avauduttua jälleen ulkomaankauppa palautuu entiselleen. - Olen täysin tietoinen, että rajoitukset tulevat osoittautumaan hankaliksi eri aloilla, mutta on helpompi kärsiä silloin pienemmät vaikeudet, kun työllisyys on hyvä, kuin suuret vaikeudet tulevaisuudessa sen takia, että vastatoimenpiteisiin on ryhdytty liian myöhään."

Seuraavassa muutamia poimintoja Sveriges Riksbankin rahapoliittisten toimenpiteiden johdosta annetuista lausunnoista:

Skandinaviska Bankenin neljännesvuosijulkaisussa heinäkuussa: Ankarat luottorajoitukset voivat aiheuttaa käytännössä shokin, jos ne toteutetaan kovin lyhyen ajan kuluessa. Ei ole mitään yksinkertaista ja selvää suhdetta toiselta puolen liikepankin antolainauksen vaihteluiden ja toiselta puolen kaupan tai teollisuuden kysynnän tai hintojen muutosten välillä.

Ekonomisk Revyn heinäkuun numerossa Svenska Handelsbankenin johtaja Tore Browaldh sanoo, että Ruotsissa on rahapolitiikka ollut kuin heiluri; toisesta ääriasennosta, jolloin ei ollut mitään politiikkaa on

nyt saavutettu tilanteeseen, jolloin meille on annettu liian paljon rahapolitiikkaa. On luovutettu halvan koron politiikasta. Pankkeja on kielletty antamasta lainoja, vaikka talouselämä samanaikaisesti osoittaa nousua.

Erik Dahmén, Stockholms Enskilda Bankista: On katsottava, että nykyisissä olosuhteissa kaupan ja teollisuuden pääomavaikeudet eivät ole seuraus rahapolitiikasta ja luottorajoituksista, vaan pääasiallisena tuloksena liian nopeasti kasvaneesta kulutuksesta, joka liittyy tulojen nopeaan lisääntymiseen. Kulutuksen nopean kasvun rajoittaminen poliittisilla keinoilla silloin kun vallitsee täystyöllisyys on hyvin vähän mahdollista. Epäilemättä, sanoo Dahmén, talletusten lisääntyminen joutaisi suurempaan pääomainvestointiin, mutta hän arvelee, että inflaatiopaine tulisi siinä tapauksessa vain pahemmaksi.

Pankkien antolainaus elokuun lopussa 1956 oli 6 - 7 % alempi kuin vuoden 1955 heinäkuun 31 päivänä. Syyskuussa se nousi ja meni hieman yli 5 %:n rajan.

12.9.1956 Per Åsbrink lausui, että kireätä luottopolitiikkaa tullaan edelleen soveltamaan. Täten antolainaus ei saa jatkuvastikaan ylittää 19.4.1956 sovittua tasoa.

Ruotsin pankkiyhdistyksen toiminnanjohtaja Sven Strömberg lausui, että tämä tulee aiheuttamaan verrattain suuria vaikeuksia, kun otetaan huomioon kausivaihteluiden vaikutukset eikä voida sanoa, voidaanko määrystä noudattaa.

Viimeisin Sveriges Riksbankin rahapoliittinen toimenpide on päätös diskonttokoron korottamisesta 23 päivästä marraskuuta 1956 lähtien 3 3/4 %:sta 4 %:iin. Tämä tuli Ruotsissa melkoisena yllätyksenä. Olivat han hallituspuoleet niin äskettäin kuin syyskuussa käydyn vaalikamppanjan yhteydessä eräänä valttinaan esittäneet korkokannan alentamisen heti kun maan taloudellinen tilanne sen sallii. - Samana päivänä tehtiin päätös Riksbankin suosituksesta uuden 4 3/4 %:n valtion obligaatiolainan liikkeeseen laskemisesta. Obligaatiolainan suuruutta ei ole vielä määrätty, mutta laina-aika on 24 vuotta. Myyntikurssi on pari.

Riksbankin pääjohtaja Åsbrink lausui diskonttokoron korottamisen yhteydessä, että vaikka on totta, että kuluvan vuoden aikana on voitu todeta kehitystä parempaan suuntaan, on kuitenkin selvästi jäljellä todellinen riskivaara talouselämän kehittymisestä epäterveeseen suuntaan. Suezin-kriisin vaikutuksesta on maailman poliittinen tilanne kiristynyt yhdellä iskulla ja voidaan pelätä spekulointitendenssin aiheuttavan maamme taloudellisen tasapainon järkkymisen.

Viime aikoina on näkynyt mainintoja, jotka kannattavat diskontto-koron korottamista uudelleen, koska marraskuun korotusta ei ole pidetty riittävänä estämään inflaatiota ja saattamaan maan rahoaloja vakaalle kannalle.

Liikepankit korottivat korkojaan samanaikaisesti keskimäärin 1/4 %:lla.

Valuutan säännöstely.

Ruotsin valuutan säännöstely perustuu 22.6.1939 annettuun valuuttalakiin sekä 25.2.1940 annettuun Kungl. Maj:ts Valutaförordning'iin, jota on sen jälkeen useaan kertaan muutettu. Valuutan säännöstelyä koskevia määräyksiä sisältyy lisäksi lakiin Kungl. Maj:ts instruktion för valutakontoret, annettu 25.2.1940, ja Kungl. Maj:ts kungörelse om skyldighet att i vissa fall avgiva deklARATION angående införsel och utförsel av varor, annettu 20.2.1942. Näihin perustuen on Sveriges Riksbanken julkaissut joukon valuutansäännöstelymääräysten soveltamista koskevia ohjeita.

Meidän oloihimme verraten erikoinen järjestely on Ruotsissa valuutan-säännöstelyasiain hoidon jakautuminen kahden eri viranomaisen, Sveriges Riksbankin ja Valutakontoretin kesken. Edellinen on valtiopäivienalainen ja jälkimmäinen kuninkaan alainen. Rajan vetäminen näiden kahden viranomaisen toimivallan välille on ollut käytännössä joissakin tapauksissa vaikeaa ja toiselta puolen tarkoituksenmukaisuusnäkökohdat ovat aiheuttaneet sen, että on tehty ehdotus valutakontoretin liittämisestä Sveriges Riksbank'iin. Asiaa tutkimaan asetettu komitea on puoltanut tätä ehdotusta ja voitane se toteuttaa jo vuoden 1957 aikana.

Tuonti- ja vientilisenssit, milloin niitä tarvitaan voimassaolevien määräysten mukaan, myöntää valtion kauppa- ja teollisuuskomissio tai, kysymyksen ollessa elintarvikkeista, maatalousvirasto. Kaikkien tulevien ja menevien valuuttamaksujen on kuljettava Sveriges Riksbankin tai jonkin sen valtuuttaman 15 valuuttapankin kautta ja on valutakontoretin tai valuuttapankin hyväksyttävä valuuttasuoritus.

Ruotsi on liittynyt Belgian, Tanskan, Ranskan, Länsi-Saksan, Italian Hollannin, Norjan, Sveitsin ja Englannin kesken solmittuun multilateraaliseen arbitrage-sopimukseen. Näiden maiden valuutoissa saavat pankit solmia spot-kauppoja ja forward-kauppoja kolmeksi kuukaudeksi. Spot-kurssit liikkuvat virallisesti vahvistettujen marginaaliskurssien välillä. Forward-premiot ja -discountit sen sijaan määräytyvät markkinoiden mukaan.

Kurssimarginaalien väliset liikkuvat valuuttakurssit noteerataan valuuttapankkien kokouksessa joka arkipäivä klo 11. Sveriges Riksbank on mukana kokouksessa ja valvoo, että marginaaleja noudatetaan. Sveriges Riksbankille on tällöin mahdollisuus valuutan ostoilla ja myynneillä vaikuttaa kurssien kehitykseen ja tasoon.

Ulkomaalaiset voivat pitää kolmenlaisia tilejä ruotsalaisissa valuuttapankeissa:

allmänt konto, jolla tilillä olevia varoja voidaan käyttää kaikkiin Ruotsin ja kyseisen vieraan maan välisiin maksusopimuksen mukaisiin maksuihin. (Ruotsilla on EPU:n maiden lisäksi maksusopimus Bulgarian, Tšekkoslovakian, Unkarin, Japanin, Puolan, Espanjan, Venäjän, Uruguain ja Jugoslavian kanssa ja maksujärjestely Brasilian kanssa). Tällaisella tilillä olevat varat on milloin tahansa konvertoitavissa tilinhaltijan valuutaksi.

spärrat konto, jonka hyvittämiseen vaaditaan valutakontoretin hyväksyminen. Tällöin on yleensä kyseessä pääomasta, jota ei saa siirtää maasta. Spärrat kontoa saa ilman valutakontoretin lupaa käyttää tilinhaltijan Ruotsissa maksettavaksi asetettujen verojen ja muiden sellaisten maksujen suorittamiseen; tilinhaltijan itsensä ja hänen perheensä kohtuullisiin elinkustannuksiin Ruotsissa siten, että korkeintaan Skr. 300 käytetään kuukaudessa kutakin tilinhaltijan perheeseen kuuluvaa jäsentä kohden, jotka ovat täyttäneet 18 vuotta ja Skr. 100 kuukaudessa muita perheen jäseniä kohden; ostaa Ruotsissa ruotsalaisen arvopaperivälittäjän välityksellä sellaisia ruotsalaisia obligaatioita, joita arvopaperipörssi noteeraa ja jotka on asetettu maksettavaksi Ruotsin kruunuina ja ehdolla, että obligaatioit säilytetään Ruotsissa eikä ilman valutakontoretin lupaa luovuteta muuten kuin myymällä tai panttaamalla ne Ruotsissa; obligaatioista saatu tuotto sekä niiden myynnistä saatu hinta, silloin kun se on saanut tapahtua ilman valutakontoretin lupaa, on maksettava tilinhaltijan spärrat kontolle.

blockerat konto, jonka hyvittäminen voi tapahtua ilman valutakontoretin lupaa, mutta jonka veloittamiseen vaaditaan aina tämän hyväksyminen

Tuontimaksut. Ruotsin tuonnista OEEC-maista on vapaalistoilla 92,6 %, laskettuna vuonna 1948 tapahtuneesta kokonaistuonnista näistä maista. Näin ollen useimmat maksut OEEC-maista samoin kuin maksut Suomeen ja Jugoslaviaan saadaan suorittaa vapaasti. Noin 50 % dollarituonnista on vapaa tuontilisenssipakosta. Tällöin edellytetään, että maksu tapahtuu dollari-maahan (tällaisia maita ovat Bolivia, Kanada, Costa Rica, Cuba,

Dominicanien Tasavalta, Ecuador, Salvador, Guatemala, Haiti, Honduras, Liberia, Mexico, Nigaragua, Panama, Filippiinit, USA ja Venezuela). Automaattisesti myönnetään tuontilisenssejä sellaisille tarvikkeille ja tuotteille, joiden alkuperämaa on jokin dollarimaa ja jotka on otettu "transit-dollari"-luetteloon, edellyttäen kuitenkin, että milloin osto on tapahtunut dollarimaasta, maksun on tapahduttava käyttäen ruotsalaisen pankin hankkimia transit-dollareita, tai milloin tavara on ostettu muusta kuin dollarimaasta, maksun on tapahduttava Ruotsin ja ostomaan välisen maksusopimuksen mukaisesti. Transit-dollareilla tarkoitetaan muilla valuutoilla hankittuja dollareita. Transit-dollareilla maksettavia tavaroita ovat m.m. autot, tupakka, kupari, sinkki ja lentokoneet mikäli ne tulevat Ruotsin omaan käyttöön. Milloin tuontilisenssi on saatu, tai niissä tapauksissa kun sitä ei tarvita, saa tuontimaksun suorittaa viivytyksettä, kun tavara on saapunut maahan tai esitetään selvitys siitä, että se on matkalla Ruotsiin.

Muuta kuin tuontia koskevat valuuttamaksut (payments for invisibles). Ulkomaalaisen lukuun suoritettavat juoksevat maksut ovat useimmissa tapauksissa vapaat. Rajoitukset kohdistuvat pääasiassa dollari-valuuttaan.

Matkavaluuttojen myynti ja osto tapahtuu liikepankkien tai matkavaluutan myyntiin valtuutettujen matkatoimistojen välityksellä. Nämä antavat määräaikoina valutakontoretille tilityksen myymistään ja ostamistaan matkavaluutoista. Alle Skr. 2.500:- vasta-arvon suuruisista valuuttaeristä ei anneta eriteltyä selvitystä, vaan merkitään ne yhteissummuna tilitykseen.

Matkavaluutan myynnissä noudatetaan seuraavia periaatteita:

- a) tavallista turistimatkaa varten myönnetään matkustettaessa Pohjoismaihin, Englantiin, Irlantiin tai muihin sterling-alueen maihin matkan kestämisajaksi nähden kohtuullinen määrä valuuttaa;
- b) matkustettaessa USA:han tai muihin \$-alueen maihin saadaan ostaa \$-valuuttaa korkeintaan 1.500 Ruotsin kruunulla kalenterivuositain;
- c) ja matkustettaessa muihin kuin edellä lueteltuihin maihin, on valuutan ostaoikeus vastaavasti rajoitettu 3.000 Skr:uun;
- d) liikematkoja varten ovat valuuttapankit oikeutettuja myymään tavallisen turistivaluutan lisäksi korkeintaan 150 Skr:n arvosta valuuttaa päivää kohden, kuitenkin enintään 3.000 Skr:n arvosta yhtä matkaa kohti ja enintään 6.000 Skr. vuodessa. Milloin liikematkoja varten tarvitaan suurempia valuuttamääriä, on anomus alistettava valutakontoretin ratkaistavaksi. Edellä a)-kohdassa mainittuihin maihin matkustettaessa ei liikematkoihin nähden ole tässä lueteltuja matkavaluutanostorajoituksia, vaan ostaoikeus on vapaa, milloin se liikkuu kohtuullisissa rajoissa.

Milloin opiskelua tai sairauden hoitoa varten halutaan ostaa suurempia valuuttamääriä, kuin mitä matkustajille yleisohjeiden mukaan voidaan

myydä, on valuutan tarve osoitettava oppilaitoksen tai lääkärin antamalla todistuksella. Lisävaluutan myöntää valutakontoret.

Jokainen ruotsalainen on maasta matkustaessaan oikeutettu viemään mukanaan seteleinä korkeintaan Skr. 300:-, mikä rahamäärä on lähinnä tarkoitettu matkalta palatessa ensimmäisiin välttämättömiin kuluihin kuten automaksuihin j.n.e.

Valuutan myynnit merkitään matkustajan passiin. Milloin passia ei tarvita, kelpaa valuutan ostotodistus vientilupana.

Elokuvien tuonti ja niistä maksettavien vuokrien valuuttasiirrot ovat nykyisin vapaat kaikkiin maihin. USA:sta tapahtuneeseen elokuvien tuontiin ja siitä aiheutuviin maksuihin nähden on aikaisemmin ollut rajoituksia. Sodan jälkeen myönnettiin aluksi oikeus siirtää enintään 30 % elokuvavuokrien nettotuotosta. Sittemmin prosenttiluku korotettiin 40:ksi ja vuosina 1951 - 1953 se oli 50. Viimeisen kolmen vuoden aikana ovat elokuvayhtiöt saaneet siirtää sopimusten mukaiset vuokraosuudet 100 %:sti kaikkiin maihin. Amerikkalaisten elokuvien aiheuttamat valuuttamenot nousevat vuodessa noin 12 - 14 milj. kruunuun. Ulkomaisten elokuvien aiheuttamat valuuttamenot vuodessa ovat yhteensä noin 20 milj. kruunua.

Vientimaksut. Suurin osa viennistä Pohjois-, Keski- ja Etelä-Amerikkaan (poikkeus Argentina) ja kaikkiin OEEC-maihin on vapautettu lisenssi-pakosta. Maksujen on kuitenkin saavuttava kuuden kuukauden kuluessa viennistä ja tapahduttava kulloinkin kyseeseen tulevan maksusopimuksen ja säännöstelymääräysten mukaisesti. Valuutan luovutusvelvollisuus Sveriges Riksbankille tai valuuttapankille on rajoitettu. Se koskee maksuja ja saatavia Pohjois-, Keski- ja Etelä-Amerikasta, Sveitsistä, Portugalista, Filippiineiltä, Tangerista tai näiden maiden valuutoissa suoritettavia saatavia. Muihin valuuttoihin nähden ei ole luovutusvelvollisuutta ja niitä voidaan pitää valuuttapankeissa valuuttatileillä. Näitä valuuttatileillä olevia valuuttoja saadaan kuitenkin käyttää maksuihin ulkomailla vain mikäli siihen on saatu lupa tai sitten niitä voidaan vaihtaa viralliseen kurssiin Ruotsin kruunuiksi.

Pääomasiirrot. Ulkomaalaisten investoinnit Ruotsissa samoin kuin heidän varojensa siirtäminen Ruotsista edellyttää aina erikoislupaa. Vuonna 1950 on Ruotsin, Tanskan, Norjan ja Englannin kesken solmittu sopimus, joka periaatteessa sallii pääomasiirrot näiden maiden kesken. Perinnöt, jotka ovat alle Skr. 50.000:- perinnön saajaa kohti ja on kulunut enintään kaksi vuotta perinnön jaosta, saadaan vapaasti siirtää. Muihin

Viime lokakuussa valuuttavaranto osoitti kausiluontoista nousua, tosin Sveriges Riksbankin kohdalla vain 15 milj. kruunua verrattuna edelliseen kuukauteen. Liikepankkien kohdalla oli kasvu 60 milj. kruunua. Verrattaessa Riksbankin ja valuuttapankkien yhteenlaskettua valuuttavarantoa lokakuussa 1956 vuoden 1955 vastaavan ajan valuuttavarantoon, on nousu ollut 64 miljoonaa kruunua. Vuonna 1954 oli valuuttavaranto lokakuussa 2.650 milj. kruunua. Valuuttavaranto on näinmuodoin pysynyt melko vakaana kolmen viime vuoden aikana.

Vuoden 1955 lopussa vastasi Ruotsin valuuttavaranto 2,8 kuukauden tuontia. Dollarit vastaavat 70 % valuuttavarammista. Niiden lisääntymiseen on ollut pääasiassa vaikuttamassa suoritukset EPU-maista sekä merenkulun dollaritulot. Merkillepantava on Ruotsin kultavarannon suuruus.

31.12.1956

E. S.

Program

för herrar Eino Suomela, Finlands Bank, Ove Hagir, Norges Bank och Jörgen Mörck, Danmarks Nationalbank under deras besök vid Sveriges Riksbank under tiden 17 september - 17 november 1956.

Sept.	17 - 18	Personalkontoret	Genomgång av riksbankens organisation löneberäkn., personal, registrering m.m.
"	19 - 20	Utlåningsexpeditionen	(Avb.-), Bosättnings-, Hypoteks- och Egnahems lån m.m.
"	21	Inlåningsexpeditionen	Checkräkning m.fl. inlåningsräkningar, bankclearing m.m.
"	22	Fri dag (för utfärd, återbesök på tidigare genomgången expedition el.dyl.).	
"	24	Tumba	Pappersbruket, Sedelförstörringskontoret.
"	25	Sedeltryckeriet	Tryckeriet, Sedelkontoret.
"	26	Kassaexpeditionen	Sedel- och mynträkning, kassor m.m.
"	27	Kontorscentralen	Avdelningskontoren, korrespondens m.m.
"	28	Uppsala	Besök vid riksbankens kontor, vid universitetet, domkyrkan m.m.
"	29	Bokföringscentralen	Riksbankens bokföring
Okt.	1	"	"
"	2	Historiska museet	Riksbankens sedlar och mynt m.m.
"	3	Statistikgruppen	Riksbankens rapporten, Biblioteket.
"	4	Arbitrageexpeditionen	Nostroaffärer m.m.
"	5	Utrikesexpeditionen	Loroaffärer, korrespondens m.m.
"	6	Fri dag (för utfärd, återbesök på tidigare genomgången expedition el. dyl.)	
"	8 - 9	Kreditmarknadsärenden och fondexpeditionen	Kredit-, o obl.affärer, ev besök på Stockholms Fondbörs
"	10	Depositaexpeditionen	Valvsvård, depositioner m.m.
"	11	Utrikessekretariatet	Betalningsöverenskommelser och EPU, valutor m.m.
"	12 - 13	Revisionsavdelningen	Siffergranskning och revision av huvudkontoret, avdelningskontoren och industrierna
"	15 - 20	Valutakontoret	VK:s organisation och arbete, valuta-reglering och valutakontroll.
"	22-Nov 10	Studier å valfria arbetsgrupper samt ev. besök hos privata banker eller industrier.	
Nov.	12 - 14	Avdelningskontoret i Örebro.	
"	15 - 17	" i Jönköping.	